

Risk İletişiminde Geleneksel Medya: Gazete Haberlerinin Deprem Felaketleri Örnekleminde Analizi^{1*}

Ali Murat Vural, Hatun Boztepe Taşkiran, Süleyman Türkoğlu,
Mehmet Sarı, Taylan Maral, Recep Kutluay Keskin, Emre Koparan,
Betül Yüncüoğlu, Mehmet Gülnar, Mahmut Enes Ağca, Hülya Şahin,
Türkey Türkan Ünlü

SELÇUK İLETİŞİM
DERGİSİ 2022;
15(2): 672-701

doi: 10.18094/ JOSC. 1116550

ÖZ

Bireylerin doğal afetler hakkındaki bilgilerini ve risk algılarını şekillendirmede önemli bir rol oynayan medya, bu niteliği ile risk ve afet yönetiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Türkiye için en yüksek doğal afet riskleri arasında ilk sırada yer alan depreme yönelik, medya aracılığıyla gerçekleştirilecek iletişim faaliyetlerinin niteliği, hedeflemesi, içeriği ve yoğunluğu da özel bir düzenlemeyi ve önemi gerektirmektedir. Afetler sırasında ve sonrasında olduğu kadar başta deprem olmak üzere tüm afetlere ilişkin riskler için de birincil bilgilendirme, tutum geliştirme ve davranışa dönüştürme kaynağını medya oluşturmaktadır. Bu bakış açısından hareketle, geleneksel medyanın en önemli araçlarından biri olan gazetelerin depreme ilişkin içeriklerinin analizi çalışmanın odağını oluşturmuştur. Gazetelerin, deprem riski içeriklerindeki bilgi, kaynak, aktör, yoğunluk, genişlik ve tekrar düzeylerinin saptanması amacıyla, Basın İlan Kurumu 2021 yılı tiraj verileri temel alınmış ve buna göre en yüksek satış rakamına sahip *Sabah*, *Hürriyet*, *Sözcü*, *Posta*, *Milliyet* ve *Türkiye* gazetelerinden oluşan örneklem üzerinde, yakın zamanda yaşanmış İstanbul ve İzmir depremlerine ilişkin haberlere, nitel araştırma yönteminin bir tekniği olarak içerik analizi uygulanmıştır. Araştırmada medyanın sadece depremin yaşanmasının ardından konuyu yoğun olarak haberleştirdiği, konuyla ilgisinin ancak afet ile birlikte olduğu görülmüştür. Ayrıca, depreme yönelik açıklama ve bilgilendirme yapan aktörlerin, depremin toplumsal etkilerine göre değişiklik gösterdiği, riskin iletişimine yönelik anlamlı bir çalışmanın söz konusu olmadığı ve depreme yönelik haberlerin gündeme geliş zaman, biçim ve oranlarının medya organları açısından oldukça benzerlik taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları, ülkenin sahip olduğu en büyük risklerden biri olan depreme ilişkin 'risk iletişimi'nde, medyanın kurumsal olarak taşıdığı işlev, önem ve sorumlulukların yeniden tartışılmaya muhtaç olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Risk İletişimi, Geleneksel Medya, Gazete Haberleri, İstanbul Depremi, İzmir Depremi

ALİ MURAT VURAL Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi m.vural@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-9330-2929
HATUN BOZTEPE TAŞKIRAN Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi hatun.boztepe@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-3447-9174
SÜLEYMAN TÜRKOĞLU Dr. Öğr. Üyesi İstanbul Üniversitesi turkoglus@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-2102-678X
MEHMET SARI Arş. Gör. Dr. İstanbul Üniversitesi msari@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-6473-3543
TAYLAN MARAL Dr. İstanbul Üniversitesi tmaral@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-4508-4001
RECEP KUTLUAY KESKİN Res. Ass. İstanbul Üniversitesi kkeskin@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-1615-5838
EMRE KOPARAN Arş. Gör. İstanbul Üniversitesi emre.koparan@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-5292-6732
BETÜL YÜNCÜOĞLU Arş. Gör. İstanbul Üniversitesi betulyuncuoglu@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-8556-286X
MEHMET GÜLNAR Arş. Gör. İstanbul Ticaret Üniversitesi mgulnar@ticaret.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-1530-0500
MAHMUT ENES AĞCA Doktorant İstanbul Üniversitesi mahmutenesagca@gmail.com ORCID ID: 0000-0003-1944-5635
HÜLYA ŞAHİN Doktorant İstanbul Üniversitesi hlyshh@gmail.com ORCID ID: 0000-0001-6763-2887
TÜRKEY TÜRKAN ÜNLÜ Doktora Öğrencisi İstanbul Üniversitesi turkayturkan@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-8982-3040

SELÇUK İLETİŞİM DERGİSİ 2022; 15(2): 672-701

doi: 10.18094/ JOSC. 1116550

Geliş Tarihi: 13.05.2022 Kabul Tarihi: 12.07.2022 Yayın Tarihi: 15.10.2022

^{1*} Çalışma, 121K654 kodlu "İstanbul Örnekleminde Depreme İlişkin Risk İletişimi Modeli Geliştirme" başlıklı TÜBİTAK ARDEB- 1001 projesi kapsamında üretilmiştir.

Traditional Media in Risk Communication: Analysis of Newspaper News on the Sample of Earthquake Disasters^{2**}

JOURNAL OF SELÇUK
COMMUNICATION 2022;
15(2): 672-701
doi: 10.18094/JOSC. 1116550

Ali Murat Vural, Hatun Boztepe Taşkiran, Süleyman Türkoğlu,
Mehmet Sarı, Taylan Maral, Recep Kutluay Keskin, Emre Koparan,
Betül Yüncüoğlu, Mehmet Gülnar, Mahmut Enes Ağca, Hülya Şahin,
Türkay Türkan Ünlü

ABSTRACT

The media, which plays an important role in shaping citizens' knowledge of natural disasters and perceptions of risk, is an integral part of risk and disaster management. Risk communication activities carried out through the media concerning earthquakes, -which are one of the highest risk factors that Turkey is exposed to- determine the nature of important social and communicative processes. The fact that the news media is among the main sources of reference for risk information requires an investigation of the media as a means of risk communication. Based on this perspective, in this study content analysis was applied to Istanbul and Izmir earthquake news through the sample of *Sabah*, *Hürriyet*, *Sözcü*, *Posta*, *Milliyet* and *Türkiye* newspapers with the highest circulation based on the data of the *Basın İlan Kurumu (Press Advertising Agency)* (2021). Within the scope of the study, qualitative research was carried out between the time period when the earthquake was not on the country's agenda and the periods when the disaster occurred and took an important place on the agenda. The study found out that, the media directed almost all of its attention to the earthquake only after the occurrence of it. In addition, the actors who gave explanations and information about the earthquake varied according to the social effects of the earthquake. In the context of risk management, it has been also concluded that the forms of news about earthquakes have similar frameworks.

Keywords: Risk Communication, Traditional Media, Newspapers News, Istanbul Earthquake, Izmir Earthquake

ALİ MURAT VURAL Prof. İstanbul University m.vural@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-9330-2929
HATUN BOZTEPE TAŞKIRAN Prof. İstanbul University hatun.boztepe@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-3447-9174
SÜLEYMAN TÜRKOĞLU Asst. Prof. İstanbul University turkoglus@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-2102-678X
MEHMET SARI Res. Asst. Dr. İstanbul University msari@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-6473-3543
TAYLAN MARAL Dr. İstanbul University tmaral@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-4508-4001
RECEP KUTLUAY KESKİN Res. Asst. İstanbul University kkeskin@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-1615-5838
EMRE KOPARAN Res. Asst. İstanbul University emre.koparan@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-5292-6732
BETÜL YÜNCÜOĞLU Res. Asst. İstanbul University betulyuncuoglu@istanbul.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-8556-286X
MEHMET GÜLNAR Res. Asst. İstanbul Ticaret University mgulnar@ticaret.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-1530-0500
MAHMUT ENES AĞÇA Doktorant İstanbul University mahmutenesagca@gmail.com ORCID ID: 0000-0003-1944-5635
HÜLYA ŞAHİN Doktorant İstanbul University hlyshh@gmail.com ORCID ID: 0000-0001-6763-2887
TÜRKAY TÜRKAN ÜNLÜ PhD Candidate İstanbul University turkayturkan@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-8982-3040

JOURNAL OF SELÇUK COMMUNICATION 2022; 15(2): 672-701
doi: 10.18094/ JOSC. 1116550

^{2**} This paper, was studied within the scope of the TUBITAK ARDEB 1001 Project titled "Development of Risk Communication on Earthquake in Istanbul Sample" coded 121K654.

GİRİŞ

Akla duyulan güven, aydınlanma ile her şeyin merkezine konumlanmış, geç modernite ile birlikte de güvenin yerini belirsizlikler almıştır. Her belirsizlik ise bir riskin varlığına işaret etmektedir. Belirsizliklerin çoğalması ya da devamlılığı, risklerin de çoğalarak güçlenmesi anlamını taşımıştır. Öyle ki 'risk', postmodern toplumsal yapının bir elementi olarak görülebilmektedir ve günümüz toplumlarını 'risk toplumu' olarak nitelemek mümkün hale gelmiştir (Beck, 1992).

Bugün, toplumsal yapının her alanına sirayet eden belirsizlikler içerisinde bireyler hiç olmadığı kadar risklere maruz kalmış bulunmaktadır. Doğal ya da imal edilmiş risklerle olan bu ilişki, risklerin azaltılmasına yönelik bir dizi görev ve sorumluluk alanlarının yanı sıra ihtiyaç olan farkındalığın oluşması, bilgilenmenin gerçekleşmesi ve gerekli tutumlarla davranışların benimsenerek uygulanabilmesi için toplumsal iletişim süreçlerine olan ihtiyacı da ortaya çıkarmıştır.

Toplumsal iletişim süreçlerinde bu kapsamda en öne çıkan iletişim süreçlerinden birini de risk iletişimi oluşturmaktadır. Risk iletişimi, ilgili taraflar arasında riskler hakkında amaçlı bilgi alışverişi olarak tanımlanabilmektedir (C Glik, 2007, s. 34). Risk iletişimi; çevrenin izlenmesi ve risk oluşturabilecek durumların öngörülmesine odaklanan proaktif bir süreçtir. Temel amaç, risk kaynaklı zararların ortaya çıkmasından önce tedbir alınması ve hazırlık yapılmasıdır. Risk iletişimiyle, riske yönelik hem bireysel hem de toplumsal algıların doğru bilgiler üzerine oturması, farkındalığın sağlanması ve buna bağlı olarak da gerekli tedbirlerin alınmış olması hedeflenmektedir.

Bireyler ve gruplar ile kurumlar arasında etkileşimli ve güven temelli bilgi ve görüş alışverişi süreci olarak risk iletişimi (Sandman, 2012, s. 53), bilimsel ve teknik değerlendirmelerin uzmanlardan, doğruluk ve minimum içerik kaybıyla toplumun çeşitli kesimlerine iletilmesini içermektedir (Beder & Shortland, 1992, s. 139). Risk iletişimi süreci, risk değerlendirmelerini ileten bilim insanları, haber medyası, kültürel gruplar, risk yönetim kurumları, aktivist örgütler ve kanaat önderleri gibi hem bireysel hem de sosyal aktörleri içermektedir (Kasperson, 1988, s. 183). Modern insanın bilgi ve haber almak için kitle iletişim araçlarına ihtiyaç duyması nedeniyle ki risk iletişimi konusunda medya öncü bir rol oynamaktadır. (Li, ve diğerleri, 2015, s. 169) Bu anlamda medya, risk ve afet yönetiminin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir. Medya sosyal sorumluluğu gereği, kapsadığı sosyal ve politik süreçlerin bir parçasıdır (Lichtenberg & MacLean, 1991, s. 161) ve devlet kurumları ile toplum arasındaki

birincil iletişim kaynağı olarak kitle iletişim araçları (C Glik, 2007, s. 42) vatandaşların doğal afetler hakkındaki bilgilerini ve risk algılarını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır (Hiroi, Shunji, & Kakuko, 1985, s. 23). Bunun içindir ki deprem öncesi ve sonrasında yürütülen haber çalışmaları, deprem riskine yönelik toplumsal algıyı oluşturan ve şekillendiren en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir.

Sosyal bilimciler afetler sırasında medyanın sosyal işlevi ile ilgilenmişler ve bu bağlamda mevcut çalışmalarda ilk olarak medyanın gözetim işlevine odaklanmışlardır (Lee, 2005). Bu yaklaşımı kullanan çalışmalar, öncelikli olarak medyanın halkın bilinçli karar vermesi ve söz konusu riskle ilgili kararlar alması için, riske ilişkin yeterli ve doğru bilgi sağlayıp sağlamadığını değerlendirmeye odaklanmıştır. Bu çalışmalar, belirli bir riskli konuyu tanımlarken hangi yönlerinin öne çıktığını incelemiştir (Fung, Namkong, & Brossard, 2011). Ayrıca, haber medyasının, halkın risk bilgisi için birincil kaynak olmasından hareketle kamu risk algısında oynadığı başat rol araştırılmıştır (Coleman, 1993). Medyanın risk iletişimi konusunda üstlenebileceği roller nedeniyle risk iletişimcilerinin, gazetecilere önleyici faaliyetlerin beklenen sonuçlarıyla ilgili daha fazla kaynak sağlaması önem taşımaktadır. Böylelikle, risk iletişimcileri ve medya, bir doğal afet durumunda halk arasındaki belirsizliği azaltabilmektedir (C Glik, 2007). Haber medyasının risk bilgisi için temel başvuru kaynakları arasında yer alması, medyanın risk iletişimi aracı olarak konumunun belirginleştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Medyanın toplumu eğitici ve bilgilendirici işlevi göz önüne alındığında risklere yönelik ürettiği söylem, yarattığı gündem ve bunlara ek olarak oluşturduğu farkındalık hayli önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Türkiye'nin coğrafi konumu ve fiziksel geçmişi gereği, güncelliğini her zaman koruyan risk etkenlerinden biri olan depreme yönelik medya aracılığıyla gerçekleştirilen risk iletişimi faaliyetleri de bu noktada kritik önem taşımaktadır. Bu bilgilerden hareketle, bu çalışmada geleneksel medyanın en önemli temsilcilerinden olan gazetelerin risk iletişimindeki rolünün tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Basın İlan Kurumu'nun (2021) verileri temel alınarak en yüksek tiraja sahip *Sabah*, *Hürriyet*, *Sözcü*, *Posta*, *Milliyet* ve *Türkiye* gazetelerinin oluşturduğu örneklem üzerinde nitel yöntem bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Örnekleme dâhil edilen gazetelerinin 26.09.2019 İstanbul ve 30.10.2020 İzmir depremlerine yönelik haber ve yorum içerikleri bir nitel araştırma yöntemlerinden olan içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Söz konusu gazetelerin ilgili depremlerden 30 gün önce ve 30 gün sonra yayımlanan tüm nüshaları; deprem haberine yer verme, haber sıklığı, deprem haberlerinin risk iletişimi yönünden yapılandırılması, metinde sunulan bilimsel veri kategorileri üzerinden analiz edilmiştir.

Risk İletişiminde Ulusal Gazetelerin Rolü ve Önemi

Kitle iletişim araçlarının toplumsal bilgi kaynağı olarak üstlendiği işlevler ve kamusal iletişim açısından taşıdığı önem, konuyu farklı boyutlarda inceleyen pek çok araştırmanın da konusu olmuştur. Peters'in (1994, s. 242) belirttiği gibi kitle iletişim araçları, sosyal aktörlerden halka bilgi dağıtan kanallardır. Bir sosyal aktörün medyada yer alan bir açıklaması, muhtemelen başka bir paydaşın yanıtını da teşvik edebilmektedir. Peters'in ifade ettiği bu özellik medyanın risk iletişimi amacına dönük faaliyetlerinin ve bu arada bu çalışmanın da odağını oluşturan deprem riskine yönelik medya içeriklerinin incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Tsai (Koç, 2013, s. 124) depreme yönelik üretilen medya içeriklerinde çok dikkatli olunması gerektiğini ifade ederek, örneğin habercilerin depreme yönelik kullandığı "dünyanın üzerinde durduğu ökü z hareket etti" ifadesinin, Tayvan'da gerçekleştirdikleri araştırmada 11-12 yaşlarındaki katılımcıların oluşturduğu örneklem için depreme "mitik" bir anlayış getirdiğini savunmaktadır. Bu gibi mitik anlayışların beraberinde getirdiği "kaçınılmazlık" ise depreme yönelik hazır olma durumunun doğasını etkilemektedir. İnsanlar, depremler kontrol edilemez olduğu için etkilerinin de kontrol edilemez olduğu sonucuna vardığında (J. Spittal, Mclure, Siegert, & Walkey, 2005) depremlerle ilgili yaşadıkları çaresizlik duygusu, deprem kaderciliği -*earthquake fatalism*- anlayışını doğurmaktadır. Kaliforniya sakinleri örneğinde yürütülen bir çalışmada, sakinlerin çoğunun depremler konusunda kaderci olduğu ve kadercilikle depreme hazırlıklı olma arasında negatif bir ilişki olduğu da tespit edilmiştir (Turner & J. Paz, 1986).

Boholm (2009, s. 1597) gazetecilik ve risk ilişkisini ele aldığı çalışmasında haber çerçevelemesini vurgulayarak çerçevelemeyi, algılanan bir gerçekliğin bazı yönlerini seçmek ve belirli bir problem tanımını, nedensellik yorumunu, ahlaki değerlendirmeyi ve/veya işlem tavsiyesini teşvik edecek şekilde iletişimsel bir metinde, onları daha belirgin hale getirmek olarak tanımlamıştır. Li ve arkadaşları ise (2015) haber tüketicilerinin, sosyal sorunları yorumlamak ve tepki vermek için haber çerçevelerine güvendiklerine dikkat çekmektedir. Haberler, genellikle münferit olaylara odaklanmakta ve farklı medya kanallarında yayınlanmış olsalar da birbirlerine benzer olma eğilimindedir (Wilkins & Patterson, 1987, s. 81) Depremden hemen sonra yapılan haberlerin, depremin en yıkıcı sonuçlarını vurguladıkları görülmekte

(Cowan, McClure, & Wilson, 2002, s. 171); ancak bu habercilik anlayışının depreme yönelik hazırlık ve risk yönetimi sürecine pek az katkısı bulunmaktadır.

Yeni medya ve gündelik yaşama giren küresel süreçler, risk iletişimi konusunda yeni imkânlar ve problemler ortaya çıkarmıştır. En önemli kazanımları tek yönlü iletişim yerini çok yönlü iletişim alması ve riskle veya afetle ilgili bilgilerin dağılım hızını büyük ölçüde artırmış olmasıdır. En önemli problemleri ise, risklerin artık belirli sınırlara ait olmaktan ziyade giderek küresel bir etki alanına girmesi, sosyal değişim sürecini hızlandırması, toplumsal ve politik risklerde büyük bir artışa sebebiyet vermesidir (Arap Baharı, Fukuşima Felaketi, vb.).

Bilgi kaynaklarının güvenilirliği ve aşırı bilgi yükü daha belirgin bir problem olarak gözükmekte, risk yöneticilerinin ve iletişimcilerin, risk iletişimi için kullanılan bilgi sistemlerindeki teknolojik değişimlere ayak uydurmakta küresel olarak giderek artan başarısızlık eğiliminden bahsetmek mümkün gözükmektedir (Perko, 2012). Riske yönelik bilgi edinilebilecek kaynakların dijitalleşme süreci ile artması, geleneksel medyanın risk odaklı konulara yönelik bakış açısını tekrar gözden geçirmesini gerekli kılmaktadır.

Özellikle içinde bulunduğumuz post-truth/hakikat-sonrası çağda, hakikatin enformasyon yığınları arasında kaybolmasından kaynaklı gerçekleşen toplumsal travmaların izleri görülmektedir. Geline nokta kitlelerin daha hızlı ve daha çok bilgiye ihtiyacı sorgulanabilmektedir. Hakikat krizinin yarattığı "belirsizliğe" bir arayış olarak son yıllarda büyük ilgi gören "constructive journalism / yapıcı gazetecilik", afet yönetimine dair faydalı yaklaşımlar sunmaktadır. Riske yönelik ne yapılması gerektiğine dair çözüm önerilerini içeren yapıcı gazetecilik anlayışı, enformasyon kirliliğine yönelik çözüm önerilerinin başında gelmekte, *The Economist*, *The Danish Broadcasting Company*, *The Guardian*, ve *The Local* gazeteleri, şirket politikalarını "yapıcı gazetecilik" anlayışıyla yeniden inşa etmektedir. BBC World'un "*solution-focused journalism*"i ve *New York Times*'in haftalık yayınlanan "Fixes" köşesi "yapıcı gazetecilik" anlayışını temel almaktadır (Fatima, 2020, s. 7). Gazetelerin sahip olduğu sorumlu tutula bilirlik ve editöryal süreçler haberin niteliğini etkilemektedir. Gazetelerin sahip olduğu "yavaş gazetecilik" anlayışı daha bütüncül bir haber yapılandırma imkânını da barındırmaktadır. Yavaş gazetecilik, deprem riskine yönelik iletişim açısından da medyanın benimseyebileceği bir anlayış olarak ilgi uyandırmaktadır.

Literatürde risk iletişimi ve medya arasındaki ilişkiyi değerlendiren ve medyanın risk iletişimindeki rolünü inceleyen dikkat çekici çalışmalar bulunmaktadır. O’Hair (2018) tarafından derlenen ve medyada yaşanan gelişmeler üzerinden risk ve sağlık iletişiminin dönüşümünü ele alan araştırmaları bir araya getiren *Risk and Health Communication in an Evolving Media Environment* adlı çalışma geleneksel medyanın risk iletişimindeki önemine yer vermektedir. Sendikal haklar, iş sağlığı ve güvenliği, mesleki risklerin belirlenmesi ve önlenmesi, ırk ve cinsiyetin dijital medya boyutuyla ele alınması gibi çeşitli araştırmaları derleyen çalışmada, doğal risklere dair bir öneri ya da tespit bulunmamaktadır.

Lundgren ve McMakin’in (2018) çalışması *Risk Communication: A Handbook for Communicating Environmental, Safety, and Health Risks* ise doğal afet, çevresel riskler ve sağlık çerçevesinde yürütülen sorgulamalara yer vermektedir. Kamu kurum ve kuruluşlarındaki resmi sorumlular, risk iletişimindeki teknolojik gelişmeler, kültürel farkların risk iletişimine etkisi ve riskin sosyal medya üzerinden dolaşımı gibi çeşitli açılardan yürütülen araştırmalar bu çalışmada bir araya getirilmiştir. Öte yandan depremin özel bir risk olarak ele alınmadığı ve geleneksel gazete yayıncılığının risk iletişimindeki konumuna dair bir araştırmaya da yer verilmediği saptanmıştır.

Ulusal literatürde ise Turancı (2010), “Risk İletişiminde Kitle İletişim Araçlarının Kullanımı ve ‘Risk’ İçerikli Mesajların Oluşturulması Sürecine Yönelik Bir Değerlendirme” adlı çalışmasında risk iletişiminde kitle medyasının mesaj üretme ile dolaşıma sokma pratiklerini ele alarak incelemiştir.

Türkiye Yazılı Basınında Deprem Olgusu

Türkiye’de deprem ve haber medyası bağlamında yapılan çalışmalara bakıldığında haber içeriklerine ilişkin analizlerin, Türkiye’nin yakın tarihinde yaşanan depremler kapsamında incelendiği görülmektedir. Yüksel (1999), Türk basınının (*Hürriyet, Sabah ve Zaman* gazeteleri), Kobe ve Dinar depremleri karşısındaki tutumunu ele aldığı çalışmasında, basının depreme yönelik haberleştirmede görsel materyallerin ağırlık kazandığını, bu tutumun da ilgi çekme ve konuyu bir süre için gündemde tutma amacına odaklandığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada medyanın deprem konusunda hedef kitlelerin aydınlatılması ve bilinçli bir kamuoyunun oluşturulması açısından oldukça eksik kaldığını belirtmiştir.

Hürriyet ve Ege Bölgesi yerelinde yayım yapan Yeni Asır gazeteleri örneğinde, 11-25 Nisan 2003 tarihleri arasını kapsayan dönemde yayımlanan sayılarında, Seferihisar depremi haberlerinin

incelendiği bir başka araştırmada, gazeteler haber değeri ölçütleri bağlamında karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, *Hürriyet* gazetesinin artçı depremler hakkında daha fazla bilgi verdiği; her iki gazetede depremin gerçekleştiği gün itibarıyla beş gün süresince ilgili haberlerde yoğunluk olduğu ve sonrasında hızla azaldığı tespit edilmiştir. Yine bulgulara göre, ulusal bir gazetede ölümlerin olmadığı bir felaket olayının daha az haber değerine sahipken, yerel bir gazetede ölümlerin olmadığı bir felaket olayının daha fazla haber değerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sansasyonel, dramatik ve trajik unsurların deprem haberlerinin değerini belirleyen konular olduğu tespit edilmiştir (Erdoğan, 2006).

Kolukırık ve Tuna'nın (2009) *Milliyet*, *Sabah* ve *Zaman* gazeteleri özelinde Marmara Depremi haberlerini analiz ettikleri çalışmaya göre de deprem haberlerinin kurgusunu; duygusallık üzerinden inşa etme, korku ile paniği yeniden üretme, suçlu aktörleri eleştirme, yapı güvenliği ve müteahhitlerin rolü, deprem üzerinden yardımlaşmanın sunumu ve kurtarıcı olarak devlet söyleminin öne çıktığı saptanmıştır.

Marmara Depremi'ni yazılı basın kapsamında inceleyen Toker (2016, s. 271-272), doğal afetlerle ilgili haberlerin, çok sayıda can ve mal kaybına yol açması, uzun süreli sosyal ve ekonomik yaşantıyı etkilemesi durumunda gündemde uzun süre kalabildiğini vurgulamıştır. Ayrıca medyanın yer verdiği haber başlıklarında bölgeden bilgi verme, can kayıpları ve atmasına ilişkin endişe, kurtarma çalışmaları, mucizevi kurtuluşlar, dış yardımlar üzerine odaklandığı belirtilmiştir. Ayrıca, depremin ilk günlerindeki yayınlarda, duygusal bir söylemle olayın medyatik boyutunu öne çıkaran enkaz görüntülerinin, can kayıplarının, yakınlarını kaybedenlerin acılarının ve zor durumdaki insanların yer aldığı fotoğraflar üzerinden afetin korkunç boyutlarına yer verildiğine dikkat çekilmiştir.

Yılmaz (2019, s. 270), Bodrum depremini içeren haberleri *Sabah*, *Hürriyet* ve *Sözcü* gazeteleri örneğinde analiz ettiği çalışmada, haberlerde deprem verilerini içeren bilgiler açısından bir standardın olmadığını, resmi kaynak olarak AFAD dışında kaynaklara başvurulduğunu ve bunun da bilgi kirliliğine yol açabildiğini vurgulamıştır. İncelenen haber içeriklerinde depreme ilişkin "şiddet" ve "büyüklük" kavramlarının karıştığı gözlemlenmiş; haberdeki uzman kaynak ve haberi yazan muhabirin deprem konusundaki eğitim ihtiyacına dikkat çekmiştir.

1999 Marmara Depremi öncesi ve sonrası dönemleri kapsayan, 1996-2014 yılları arasında, altı günlük gazetede (*Zaman*, *Posta*, *Hürriyet*, *Sözcü*, *Sabah* ve *Cumhuriyet*) yayımlanan depremle ilgili haberlerin sıklığı ve içeriğinin analiz edildiği çalışmada (Tekeli Yeşil, Marcel, & Kara, 2018, s. 13) deprem

ve depreme hazırlıklı olmanın tasviri ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre, gazetelerdeki bilgiler depreme hazırlık noktasında sınırlı düzeydedir, belirli önlemler ve bireylerin kendilerini nasıl hazırlayabilecekleri konusunda neredeyse hiç bilgiye yer verilmemiştir, bireysel düzeyde depreme yönelik bilgi eksikliği bulunmaktadır. Yine bulgulara göre, haberlerin büyük çoğunluğu, depremin etkisi ve kurtarma çalışmaları gibi afet sonrası döneme ilişkindir.

AMAÇ VE YÖNTEM

Amaç

Alan yazında, geleneksel medyanın risk iletişiminde sahip olduğu rolü irdeleyen çalışmaların var olduğu görülmekle birlikte, Türkiye'nin en başat risk kategorilerinden birini oluşturan depremi, risk iletişimi bağlamında ele alan ve deprem riskine yönelik gazetelerin bakış açısını ve sahip olduğu rolü bu doğrultuda sorgulayan çalışmaların var olmadığı tespit edilmiştir. Medyanın bugünün kamusal iletişiminde temel bir bilgi kaynağı olduğu gerçeğinden hareketle, özellikle doğal afetlere ilişkin riskler konusunda farkındalık sağlanmasında da önemli sorumluluk ve işlevlere sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu araştırma kapsamında da söz konusu sorumluluk ve işlevlerin varlığını, işlevini ve düzeyini görmek amacıyla, Sabah, Hürriyet, Sözcü, Posta, Milliyet ve Türkiye gazetelerinin 26.09.2019 tarihinde İstanbul'da ve 30.10.2020 tarihinde İzmir'de meydana gelen depremlere yönelik içerikleri, temel inceleme konusu olarak alınmıştır. En yakın dönemde, Türkiye'nin en büyük iki şehrinde meydana gelen bu depremlere ilişkin, öncesi ve sırasındaki 60 günlük yayımlar karşılaştırılarak şu soruların cevapları aranmıştır:

- Gazeteler deprem gerçekleşmeden önce deprem riskine yönelik içeriklere yer vermiş midir?
- Gazeteler depremi risk iletişimi bağlamında ele almış ve bu deprem riskine yönelik toplumun hazırlıklı olma halinin sağlanması için içerik üretmiş midir?
- Gazetelerin depremi haberleştirme pratikleri nasıldır?
- Gazetelerin depremi haberleştirme pratikleri deprem olmadan önceki ve deprem olduktan sonraki zaman dilimlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmada bir nitel araştırma yöntemi olan içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç; elde edilen verilerin, onları açıklayabilecek ve aralarındaki anlamlı ilişkileri ortaya çıkaracak kavramlar, ilişkiler ve temalar üzerinden yorumlanmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 242). Bununla birlikte içerik analizi kullanılan araştırmalarda temel güdü verileri, basılı materyalleri, görüntüleri/sesleri veya metinleri sorgulayarak ne anlama geldiklerini, neyi mümkün kıldıklarını veya neyi engellediklerini ve onlar tarafından aktarılan bilgilerin etkilerini ortaya koymaktır (Krippendorff, 2004, s. 18). Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini oluşturan yayın kuruluşlarının içerikleri, ilgili depremlerden 30 gün öncesi ve sonrasıyla sınırlanan aralıkta, deprem haberine yer verme, haber sıklığı, haberde görüntü kullanımı, kullanılan görüntünün niteliği, metinde sunulan bilimsel veri kriterlerine göre analiz edilmiştir.

Oluşturulan kriter seti, altı farklı kodlayıcı tarafından yapılan analizlere göre kodlanmış, kriter setinin yeterliliği, geçerliliği ve kodlayıcıların tutarlılığı test edilmiştir. Ön test sonucu yapılan analizlerde kodlayıcılar arası tutarlılığın olduğu, kriter setinin de yeterliliği görülmüştür. Gazetelerin ilgili tarih aralığında yayımlanan tüm sayıları kriter listesi üzerinden, 05.10.2021- 30.10.2021 tarihleri arasındaki toplam 26 günde analiz edilmiştir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın en temel sınırlılığını analizin geleneksel gazeteler üzerinden gerçekleştirilmesi oluşturmaktadır. Bir diğer sınırlılığı ise analizin yalnızca 2019 İstanbul ve 2020 İzmir depremleri üzerinden gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yayınlanan ve ülke düzeyinde dağıtımı yapılan (ulusal) gazeteler oluşturmaktadır. Evrenin tamamının incelenmesinin taşıdığı güçlükler nedeniyle örnekleme yoluna gidilmiştir. Evrenin ögeleri arasından ölçüt örnekleme aracılığıyla bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Ölçüt örnekleme kısaca, önceden saptanmış bir ölçütü/ölçütler dizisini karşılayan durumların çalışılması olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda risk iletişimde medyanın rolünü sorgulayan bu çalışma özelinde belirleyici ölçüt gazete satış rakamları (tirajlar) olarak öne çıkmaktadır. Türkiye’de geleneksel yayıncılığın etki gücü en yüksek mecralarını incelemenin, örneklemin evreni temsil gücünü arttırabileceği

düşünülmüştür. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini oluşturmak için, konuya ilişkin en doğru ve geçerli bilgiyi sağlayan Basın İlan Kurumu 2019, 2020 ve 2021 verilerine başvurulmuş, Kurumdan alınan bilgiye göre en yüksek satış rakamına sahip Sabah, Hürriyet, Sözcü, Posta, Türkiye ve Milliyet gazeteleri, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.³

Bulgular

Araştırmada veriler "IBM SPSS Version 28" programı aracılığıyla analiz edilmiş ve betimleyici istatistik dâhilinde bulunan frekans analizlerine başvurularak yorumlanmıştır.

Aşağıdaki tablo gazetelerin İstanbul ve İzmir depremi öncesindeki bir aylık zaman dilimi ile sonrasındaki bir aylık zaman diliminde depremi haberleştirme sıklığına ilişkin veriler sunmaktadır:

Tablo 1 Gazetelerin Depremler Öncesi ve Sonrasında Deprem Haberine Yer Verme Sıklığı

İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
TARİH ARALIĞI	DEPREME İLİŞKİN HABER SAYISI	TARİH ARALIĞI	DEPREME İLİŞKİN HABER SAYISI
26.08.2019 – 26.09.2019	56	30.09.2020 – 30.10.2020	27
27.09.2019 – 26.10.2019	258	31.10.2020 – 30.11.2020	585
TOPLAM	314		612

Tablo 1’de yer verilen haber sayıları, ilgili gazetelerin 26.08.2019–26.10.2019 arası ile 30.09.2020 – 30.11.2020 tarih aralığında yayımlanan 60 günlük sayılarına ve bu sayılarda deprem haberine yer verme sıklığını göstermektedir. İlgili zaman aralığında toplam 360 gazete sayısı incelenmiştir. Depreme yönelik haberlere yer verme sıklığının, 26.09.2019 tarihinde gerçekleşen İstanbul depreminden önce 56 olduğu, 30.10.2020 tarihinde gerçekleşen İzmir depreminden önce ise 27 olduğu tespit edilmiştir. Gazetelerin depreme odaklanması ve içerik sıklığının artışına yönelik kırılma noktası ise depremden sonraki gün yayımlanan sayılarda olmuştur.

Aşağıdaki tablo, deprem haberlerinin incelenen gazetelere göre dağılımlarını göstermektedir:

³ Basın İlan Kurumu’ndan aktarılan resmi verilerdir.

Tablo 2 Deprem Haberlerinin Gazetelere Göre Dağılımı

GAZETE	İSTANBUL DEPREM HABERİ		İZMİR DEPREM HABERİ	
	YOK	VAR	YOK	VAR
Hürriyet	39	52	43	98
Sabah	29	33	33	29
Sözcü	28	100	30	202
Milliyet	38	26	41	43
Posta	40	42	48	135
Türkiye	38	61	30	105
TOPLAM	212	314	225	612

Tablo 2'ye göre, 30.10.2020 tarihinde yaşanan İzmir depreminden önce ve sonra, depreme yönelik haber ve içeriklere en çok yer veren Sözcü gazetesi olmuştur (n=202). Ardından 135 haberle Posta, 105 haberle Türkiye, 98 haberle Hürriyet, 43 haberle Milliyet ve 29 haberle Sabah gazeteleri gelmektedir.

Medyanın haber konularına verdiği önem ve önceliğin tespitinde ön plana çıkan hususlardan biri de haberlerin yer aldığı sayfanın konumudur. Aşağıda deprem haberlerinin yer aldığı sayfalara göre dağılımları gösterir frekans analizi tablosu yer almaktadır:

Tablo 3 Deprem Haberine Yer Verilen Sayfaların Dağılımı

HABERİN SAYFASI	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	f	%	F	%
Haber yok	212	40,3	215	26,0
İlk sayfa	68	12,9	132	16,0
İkinci sayfa	11	2,1	14	1,7
Diğer sayfalar	235	44,7	466	56,3
TOPLAM	526	100,0	827	100,0

Tablo 3 incelemeye tabi tutulan gazetelerin deprem haberi yayınlarken hangi sayfayı tercih ettiğini gösterir bulguları içermektedir. Buna göre, depremin haber konusu olarak deprem gününü takip eden gazete baskılarında kendisine ilk sayfada yer bulabildiği, depreme olan medya ilgisinin deprem öncesinde oldukça az ve depremin sıcak bir gündem olduğu günlerden sonra da hızla azaldığını söylenebilir.

Tablo 4 Haberlerin Temalara Göre Dağılım Oranları

HABERİN TEMASI	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	F	%	f	%
Açıklama	227	24,2	396	25,2
İddia	55	5,9	85	5,4
Eleştiri	88	9,4	144	9,2
Korku ve Panik	81	8,6	78	5,0
Analiz	70	7,5	61	3,9
Bilgilendirme	266	28,4	482	30,6
Uyarı	95	10,1	128	8,1
Örneklendirme/Kıyaslama	32	3,4	31	2,0
Dramatize etme/Hikâyeleştirme	24	2,6	168	10,7
TOPLAM	938	100,0	1573	100,0

Tablo 4'te sunulan bulgular depreme yönelik haberlerin temalara göre dağılımını göstermektedir. Toplamda 148 ayrı sayıda üretilmiş 314 haber çoklu kodlama ile kodlanmıştır. Haberlerin birden fazla temaya sahip olduğu durumlarda çoklu kodla yapılması nedeniyle, deprem haberlerinin, sahip olduğu temaya göre sayısı 938'e ulaşmıştır. İstanbul depremi özelinde bu sayının özellikle iki temada yoğunlaştığı görülmektedir. Temalarda haberlerin yalnızca %2,6'sında (24 haber) dramatisasyon/hikâyeleştirme olduğu saptanmıştır. İzmir depremine yönelik üretilen toplam 1.573 haberin de İstanbul depremine benzer şekilde iki temada yoğunlaştığı görülmektedir. En sık kullanılan tema 482 haberle bilgilendirme olurken, açıklama temasına sahip olan 396 haber ikinci sırada bulunmaktadır. Dramatisasyon/hikâyeleştirme temasının yoğun kullanımını İzmir depreminin can kayıpları ve maddi hasara yol açmasıyla ilişkilendirmek mümkündür.

Aşağıdaki tabloda, haberlerde görsel içeriklere başvurulup başvurulmadığı, başvurulması halinde hangi tür görsel içeriğe yoğunlaşıldığına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 5 Haberde Görsel Kullanım Sıklığı

HABERDE GÖRSEL KULLANIMI	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	f	%	F	%
Sadece Metin	85	27,07	94	15,35
Metin ve Fotoğraf	208	66,24	506	82,67
Metin ve Diğer Görseller	21	6,69	12	1,96
TOPLAM	314	100,0	612	100,0

Tablo 5'te paylaşılan veriler, depreme yönelik haberlerin biçim ve içerik olarak yalnızca metinden oluşması, metne ve fotoğrafa yer verme ile metni destekleyen fotoğraf ve farklı türde görsellerin kullanım oranlarını açıklamaktadır. Her iki deprem döneminde de gazetelerin deprem haberlerinde metin ve fotoğraf türündeki iki içeriğe yoğunlaştıkları görülmektedir. Aşağıda ise depreme yönelik görsel kullanılan haberlerdeki görsel materyalin niteliğini gösterir frekans analizi tablosu yer almaktadır:

Tablo 6 Haberde Kullanılan Görsellerin Türü ve Niteliği

GÖRSELİN TÜRÜ	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	f	%	F	%
Betimleyici	209	81,0	484	88,3
Bilgilendirici/Eğitici	49	19,0	64	11,7
TOPLAM	258	100,0	548	100,0

Tablo 6'ya göre bilgilendirici ve betimleyici türde görsel kullanım oranları arasında hayli belirgin fark bulunmaktadır. Bu açıdan gazetelerin depremin haberleştirilmesinde tercih ettikleri görsellerin bilgilendirme ve eğitmeye yönelik olmaktan ziyade, deprem anını ve sonrasını betimlemeye yöneldiği anlaşılmaktadır. İçerik analizinde bu kategorinin kodlanmasında görsellerin her iki türe dâhil olabilmesi nedeniyle çoklu kodlama yapılmıştır.

Aşağıda deprem haberlerinde bilgilerine başvuru alan ya da görüşleri aktarılan uzmanlar ve yetkililerin kimler olduğuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 7 Haberde Görüşüne Yer Verilen Uzman ve Yetkililer

GÖRÜŞÜNE BAŞVURULAN UZMAN VE YETKİLİLER	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	f	%	f	%
Depremsel (Sismolog)	44	20,3	48	17,3
Jeolog	37	17,1	19	6,8
Risk/Afet Yönetimi uzmanı	2	0,9	2	0,7
Arama kurtarma uzmanı	7	3,2	24	8,6
Depremle ilgili bilimsel /istatistik verilere yer verme	82	37,8	132	47,5
İnşaat mühendisi	13	6,0	11	4,0
Sigortacılık sektörü temsilcileri/sigorta şirketleri/sigorta yetkilileri	11	5,1	14	5,0
Şehir planlama uzmanları	2	0,9	3	1,1
Diğer	19	8,8	25	9,0
TOPLAM	217	100	278	100

Tablo 7, depreme yönelik haberlerde görüşüne yer verilen uzmanları, yetkilileri ve içeriğinde bilimsel/istatistiki veri bulunan haberleri temsil etmektedir. Buna göre İstanbul depremine ilişkin haberlerin %37,8'inde (n=82), İzmir depreminden ise haberlerin %47,5'inde (n=132) bilimsel ve/veya istatistiki veriler kullanılmıştır. Teknoloji uzmanı, psikolog, akademisyen, gayrimenkul danışmanı, müteahhit, oda/meslek birliği başkanı gibi haberlerde nadiren başvurulan uzmanlar ise diğer kategorisinde kodlanmıştır.

Aşağıda depreme yönelik haberlerde riskin vurgulanması, risk yönetimi ve kriz yönetimi arasındaki farkın bildirilmesi, tatbikatların ve afete yönelik toplantıların haberleştirilmesi gibi oranları gösterir frekans analizi tablosu yer almaktadır:

Tablo 8 Deprem Haberlerinde Doğrudan Risk, Afet ve Kriz Gibi İçeriklere Yer Verme Sıklığı

HABERİN YER VERDİĞİ İÇERİK TÜRÜ	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	f	%	f	%
Risk yönetimi ile ilgili toplantı/konferans/bilimsel etkinlik haberlerine yer verme	7	6,1	7	4,4
Deprem riski yönetimine ilişkin hukuki düzenleme haberi/önerisine yer verme	22	19,3	23	14,4
Risk yönetimi/iletişimi eğitimine ilişkin bilgiye/öneriye yer verme	7	6,1	5	3,1
Risk yönetimi ile ilgili diğer ülkelerin uygulamaları hakkında içerikler	4	3,5	0	0
Haberde risk yönetimi ile kriz yönetiminin farkı konusunda farkındalık	12	10,5	12	7,5
Deprem tatbikatlarının haberleştirilmesi	3	2,6	9	5,6
Afet toplanma alanları ile ilgili içerikler	26	22,8	14	8,8
Kentsel dönüşüme ilişkin içerikler	33	28,9	90	56,3
TOPLAM	114	100	160	100

Tablo 8, İstanbul depremi özelinde kentsel dönüşüm içeriklerinin sıkça üretildiğini göstermektedir (n=33). İçeriklere dâhil edilme sıklığı düşük olan bilgi / görüş türlerinden "haberde risk yönetimi ile kriz yönetiminin ayrımı konusunda farkındalık yaratmaya yönelik" içerikler 12 adetle sınırlı kalmıştır. İzmir depremi özelinde ise kentsel dönüşüm içeriklerinin sıkça üretildiği saptanmıştır (n=90). Risk yönetimi ile kriz yönetimi ayrımı konusunda farkındalık yaratmaya yönelik içerikler 12 haberle sınırlıdır.

Aşağıda depreme yönelik haberlerde riskin önlenmesi ve azaltılmasına ilişkin sorumluluk atfedilen kişi ve kurumların sıklığını gösterir frekans analizi tablosu yer almaktadır:

Tablo 9 Riskin Önlenmesi ve Azaltılması İçin Sorumluluk Atfedilen Kişi ve Kurumların Haber İçeriğinde Bulunma Sıklığı

SORUMLULUK ATFEDİLEN KİŞİ VE KURUMLAR	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	f	%	f	%
Riskin engellenmesi/azaltılması amacıyla sivil toplum kuruluşlarının sorumluluklarıyla ilgili içerikler	13	6,2	14	5,8
Kamu kurum ve kuruluşlarının sorumluluklarıyla ilgili içerikler	53	25,1	77	32,0
Yerel yönetimlerin sorumluluklarıyla ilgili içerikler	44	20,9	47	19,5
Medyanın sorumluluklarıyla ilgili içerikler	1	0,5	2	0,8
Toplumun sorumluluklarıyla ilgili içerikler	53	25,1	58	24,1
Üniversitelerin sorumluluklarıyla ilgili içerikler	16	7,6	5	2,1
İnşaat sektörünün sorumluluklarıyla ilgili içerikler	31	14,7	38	15,8
TOPLAM	211	100	241	100,0

Göze çarpan ilk veri, depreme yönelik risklerin azaltılması bağlamında sorumluluğun en sık topluma ve kamu kurumlarına atfedilmesidir. Toplam içeriğin %50,2'sini oluşturan 106 haber, medyanın topluma ve kamu kurumlarına risk önleme noktasında önemli bir misyon yüklediğini göstermektedir. Üretilen deprem haberlerinin yalnızca %0,5'inde (n=1) medyanın sorumluluğu gündeme getirilmiştir. İzmir depremi özelinde depreme yönelik risklerin azaltılması bağlamında sorumluluğun en çok kamu kurumlarına ve topluma atfedildiği görülmüştür. Üretilen deprem haberlerinin yalnızca %0,8'inde (n=2) medyanın sorumluluğuna yer verilmiştir.

Aşağıda yer verilen tablo deprem haberlerinde depremin olası etkilerinin ele alınma türü ve sıklığını göstermektedir:

Tablo 10 Deprem Haberlerinde Depremin Etkilerinin Ele Alınış Biçim ve Sıklığı

DEPREMİN OLASI ETKİLERİ	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	f	%	f	%
Depremlerin toplumsal etkileriyle ilgili içerikler	69	41,1	108	40,6
Kültürel mirasa etkileriyle ilgili içerikler	5	3,0	2	0,8
Milli güvenlik konusunda etkileriyle ilgili içerikler	3	1,8	11	4,1
Ülke ekonomisine etkileriyle ilgili içerikler	24	14,3	52	19,5
Toplum psikolojisine etkileriyle ilgili içerikler	45	26,8	77	28,9
İletişim süreçlerine etkileriyle ilgili içerikler	22	13,1	16	6,0
TOPLAM	168	100	266	100

Depremi toplumsal, kültürel, ekonomik, psikolojik ve milli güvenlik çerçevelerinde yaratacağı muhtemel etkilerin medyada yer bulma sıklığını gösteren Tablo 10'da depremin en çok toplumsal etkilerinin haberleştirildiği, en az ise kültürel miras etkilerinin haberlerde yer aldığı tespit edilmiştir. Deprem konusunda açıklamada bulunan aktörlerin dağılımını gösterir frekans analizi tablosu ise şöyledir:

Tablo 11 Deprem Konusuna İlişkin Açıklama ve Bilgilendirme Yapan Aktörler

AÇIKLAMA/BİLGİLENDİRME YAPAN AKTÖR	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	f	%	f	%
Cumhurbaşkanı	17	11,6	28	8,9
Bakan/bakanlık temsilcisi	25	17,1	83	26,3
Milletvekili	23	15,8	27	8,5
Vali	14	9,6	40	12,7
Belediye başkanı/belediye yetkilisi	17	11,6	56	17,7
STK Temsilcisi	20	13,7	38	12,0
AFAD	30	20,5	44	13,9
TOPLAM	146	100	316	100

Tablo 11'e göre, 26.09.2019'da yaşanan İstanbul depreminde bilgi ve açıklama bağlamında öne çıkan ilk aktörün AFAD (n=30), İzmir depreminde ise bakan/bakanlık temsilcileri (n=83) olduğu belirlenmiştir. Depremden doğan hasarların giderilmesinde inisiyatif alan aktörlerin dağılımını ve haberlerde yer bulma sıklığını içeren veriler ise şöyledir:

Tablo 12. Depremden Doğan Hasarın Atlatılması Bağlamında Yürütülen Faaliyetlerin Haberlerde Ele Alınma Sıklığı

DESTEK FAALİYETİ YÜRÜTEN KİŞİ / KURUM	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	f	%	f	%
Özel sektörden gelen destek faaliyetlerine ilişkin içerikler	0	0	24	19,8
Kamu kurumlarının destek faaliyetlerine ilişkin içerikler	0	0	64	52,9
Bireysel destek faaliyetlerine ilişkin içerikler	2	100,0	33	27,3
TOPLAM	2	100	121	100

Analizde ele alınan son kategori, depremde ortaya çıkan hasarın atlatılmasına yönelik toplumsal iş birliği ve bu bağlamda üretilen haberler olarak belirlenmiştir. Tablo 12 de bu çerçevede üretilmiş deprem haberlerini ve hasarın atlatılmasına yönelik inisiyatif alan kurum – kuruluş ve bireyleri göstermektedir. İstanbul depremi özelinde bu doğrultuda üretilmiş ya da içeriğinde bu tür bilgilere yer

veren haber sayısı ise yalnızca 2’de kalmıştır. İzmir depreminde ise bu çerçevede üretilmiş haber sayısı toplam 121’dir.

Aşağıda yer verilen bir dizi tablo ise gazetelerin depremi haberleştirme pratiklerinin deprem öncesi ve deprem sonrasına göre farklılaşp farklılaşmadığını içeren bulgulara ilişkindir. Bunlardan Tablo 13 haberlerin yer aldıkları sayfaların deprem öncesi ve sonrası döneme göre farklılık taşıyıp taşımadığına ilişkin verileri içermektedir.

Tablo 13 Haberlerin Yer Aldıkları Sayfaların Tarihlere Göre Dağılımı

HABERİN SAYFASI	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	TARİH ARALIĞI			
	26.08.2019	27.09.2019	30.09.2020	31.10.2020
	-	-	-	-
	26.09.2019	26.10.2019	30.10.2020	30.11.2020
Haber Yok	137	75	161	54
İlk sayfa	7	61	1	131
İkinci sayfa	3	8	0	14
Diğer sayfalar	46	189	26	440
TOPLAM	193	333	188	639

Tabloya göre, İstanbul depremi öncesindeki 1 ay boyunca gazetelerin ilk sayfasında deprem ile ilgili haber sayısı 7’dir, depremin ertesi gününden itibaren ilk sayfalardaki haber sayısı 61’e çıkmıştır. İstanbul ve İzmir depremleri sonrasında ilk sayfada yer alan haberler karşılaştırıldığında oranlar birbiri ile neredeyse aynıdır. İzmir depreminin İstanbul depremine göre şiddeti ve verdiği hasarın yüksekliği göz önünde bulundurulduğunda bu oranın daha yüksek olması beklenmişse de birbirine yakın çıkmıştır.

Tablo 14 Haber Metni Temalarının Tarihlere Göre Dağılımı

HABER METNİ TEMASI	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	TARİH ARALIĞI			
	26.08.2019	27.09.2019	30.09.2020	31.10.2020
	-	-	-	-
	26.09.2019	26.10.2019	30.10.2020	30.11.2020
Açıklama	38	189	18	378
İddia	10	45	3	82
Eleştiri	10	78	3	141
Korku ve Panik	19	62	3	75
Analiz	12	58	5	56
Bilgilendirme	47	219	25	457
Uyarı	17	78	10	118

Örneklendirme/Kıyaslama	7	25	2	29
Dramatize Etme / Hikâyeleştirme	6	18	0	168
TOPLAM	166	772	69	1504

Tablo 14'e göre, İstanbul ve İzmir depremlerinin öncesi ve sonrasında açıklama ve bilgilendirme temaları ön plana çıkmıştır. İzmir depremi sonrası dönemde, dramatize etme / hikâyeleştirme temasının kullanıldığı haber sayısındaki artış dikkat çekmektedir.

Tablo 15 Görsel Kullanımlarının Tarihlere Göre Dağılımı

GÖRSEL KULLANIMI	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	TARİH ARALIĞI			
	26.08.2019	27.09.2019	30.09.2020	31.10.2020
	-	-	-	-
	26.09.2019	26.10.2019	30.10.2020	30.11.2020
Sadece metin	25	60	9	85
Metin ve fotoğraf	28	180	17	489
Metin ve diğer görseller (İllüstrasyon, infografik vs.)	3	18	1	11
TOPLAM	56	258	27	585

Tablo 15 incelenen gazetelerin görsel kullanımlarına ilişkin bilgiler vermektedir. Tablodaki verilere göre İstanbul ve İzmir depreminin sonrasında metin ve fotoğraf kullanılan haberlerin sayısındaki artış dikkat çekmektedir.

Tablo 16 Kullanılan Görselin Niteliklerinin Tarihlere Göre Dağılımı

GÖRSELİN NİTELİĞİ	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	TARİH ARALIĞI			
	26.08.2019	27.09.2019	30.09.2020	31.10.2020
	-	-	-	-
	26.09.2019	26.10.2019	30.10.2020	30.11.2020
Betimleyici	29	180	14	470
Bilgilendirici/Eğitici	9	40	4	60
TOPLAM	38	220	18	530

Gazetelerde yayınlanan deprem haberlerinde kullanılan görselin niteliklerinin tarihlere göre dağılımı Tablo 16'da ele alınmıştır. Buna göre İstanbul depremi öncesindeki haberlerde kullanılan görsellerin 29'u betimleyici iken, 9'u bilgilendirici ve eğitici özelliğe sahiptir. Deprem sonrasında ise betimleyici görsel kullanılan haber sayısı 180'e, bilgilendirici ve eğitici görsel kullanılan haber sayısı ise

40'a yükselmiştir. İzmir depremi öncesinde görsel kullanılan haberlerin 14'ü betimleyici özelliğe sahipken, 4 tanesi bilgilendirici olmuştur. Bu sayılar deprem sonrasında 470 adet betimleyici, 60 adet bilgilendirici olarak tespit edilmiştir.

Tablo 17 Uzman Görüşüne Yer Verme ve Veri Aktarma Sıklığının Tarihler Göre Dağılımı

UZMAN GÖRÜŞÜ-VERİ AKTARIMI	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	TARİH ARALIĞI			
	26.08.2019	27.09.2019	30.09.2020	31.10.2020
	-	-	-	-
	26.09.2019	26.10.2019	30.10.2020	30.11.2020
Deprembilimci (Sismolog)	12	32	6	42
Jeolog	9	28	2	17
Risk/Afet Yönetimi uzmanı	0	2	0	2
Arama kurtarma uzmanı	2	5	0	24
Depremle ilgili bilimsel /istatistik verilere yer verme	19	63	8	124
İnşaat mühendisi	3	10	0	11
Sigortacılık sektörü temsilcileri/sigorta şirketleri/sigorta yetkilileri	3	8	1	13
Şehir planlama uzmanları	0	2	0	3
Diğer	1	18	0	25
TOPLAM	49	168	17	261

İstanbul ve İzmir depremleri öncesi ve sonrası incelenen haberlerde alanında uzman kişilerden görüş alma ve depremle ilgili bilimsel-istatistik veriye yer verme sayısı yukarıda yer alan tablo 17'de belirtilmiştir. İstanbul ve İzmir depremleri öncesi ile sonrası dönemlerinde depremle ilgili bilimsel/istatistik bilgileri yer verildiği görülmüştür. Görüşlerine yer verilen uzmanlardan ise deprembilimci (Sismolog) kategorisinin öne çıktığı tespit edilmiştir.

Tablo 18 Risk Yönetimi ve Risk İletişimine İlişkin İçeriklerin Sıklığının Tarihler Göre Dağılımı

RİSK YÖNETİMİ İLE İLGİLİ İÇERİKLER	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	TARİH ARALIĞI			
	26.08.2019	27.09.2019	30.09.2020	31.10.2020
	-	-	-	-
	26.09.2019	26.10.2019	30.10.2020	30.11.2020
Risk yönetimi ile ilgili toplantı/konferans/bilimsel etkinlik haberlerine yer verme	0	7	0	7
Deprem riski yönetimine ilişkin hukuki düzenleme haberi/önerisine yer verme	5	17	3	20
Risk yönetimi/iletişimi eğitimine ilişkin bilgiye/öneriyeye yer verme	2	5	1	4

Risk yönetimi ile ilgili diğer ülkelerin uygulamaları hakkında içerikler	1	3	0	0
Haberde risk yönetimi ile kriz yönetiminin farkı konusunda farkındalık	4	8	1	11
Deprem tatbikatlarının haberleştirilmesi	0	3	1	8
Afet toplanma alanları ile ilgili içerikler	2	24	1	13
Kentsel dönüşüme ilişkin içerikler	9	24	7	83
TOPLAM	23	91	14	146

Tablo 18 risk yönetimi ile ilgili içeriklerin tarihlere göre dağılımını göstermektedir. Her iki depremin öncesi ve sonrası dönemlerde kentsel dönüşüm haberlerinin ön plana çıktığı görülmüştür. Kentsel dönüşüme ilişkin içeriklerin deprem sonrası yapılan haberlerde arttığı tespit edilmiştir.

Tablo 19 Riskin Engellenmesine İlişkin Sorumluluk Atfedilen Aktörlerle İlgili İçeriklerin Tarihlere Göre Dağılımı

Riskin engellenmesine ilişkin sorumluluk atfedilen aktörler	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	TARİH ARALIĞI			
	26.08.2019	27.09.2019	30.09.2020	31.10.2020
	-	-	-	-
	26.09.2019	26.10.2019	30.10.2020	30.11.2020
STK'ların sorumluluklarıyla ilgili içerikler	3	10	1	13
Kamu kurum ve kuruluşlarının sorumluluklarıyla ilgili içerikler	6	47	5	72
Yerel yönetimlerin sorumluluklarıyla ilgili içerikler	3	41	3	44
Medyanın sorumluluklarıyla ilgili içerikler	0	1	0	2
Toplumun sorumluluklarıyla ilgili içerikler	5	48	4	54
Üniversitelerin sorumluluklarıyla ilgili içerikler	2	14	0	5
İnşaat sektörünün sorumluluklarıyla ilgili içerikler	4	27	1	37
TOPLAM	23	188	14	227

Tablo 19 riskin engellenmesine ilişkin sorumluluk atfedilen aktörlere ilişkin haberlerin depremler öncesi ve sonrası tarihlere göre dağılımını vermektedir. Medyanın sorumluluklarıyla ilgili içeriklerin ele alındığı haberler tüm kategoriler içerisinde en düşük kategori olarak dikkat çekmektedir. Depremler öncesi ve sonrası dönemlerde kamu kurumlarının sorumlulukları ile toplumun sorumluluklarının haberlerde önceliklendirildiği tespit edilmiştir.

Tablo 20 Depremlerin Etkilerine İlişkin İçeriklerin Tarihlere Göre Dağılımı

DEPREMİN ETKİLERİNE İLİŞKİN İÇERİKLER	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	TARİH ARALIĞI			
	26.08.2019	27.09.2019	30.09.2020	31.10.2020
	-	-	-	-
	26.09.2019	26.10.2019	30.10.2020	30.11.2020
Depremlerin toplumsal etkileri ile ilgili içerikler	10	59	2	106
Depremlerin kültürel mirasa etkileri ile ilgili içerikler	2	3	0	2
Depremlerin milli güvenlik konusunda etkileri ile ilgili içerikler	0	3	0	11
Depremlerin ülke ekonomisine etkileri ile ilgili içerikler	4	20	2	50
Depremlerin toplum psikolojisine etkileri ile ilgili içerikler	4	41	1	76
Depremin iletişim süreçlerine etkileri ile ilgili içerikler	0	22	0	16
TOPLAM	20	148	5	261

Tablo 20 depremlerin etkilerine ilişkin içeriklerin tarihlere göre dağılımı göstermektedir. Depremin toplumsal etkilerinin her iki depremle ilgili içeriklerde ön plana çıktığı, bu içerikleri depremin toplum psikolojisine ilişkin içeriklerin takip ettiği görülmüştür.

Tablo 21. Açıklama Yapan Aktörlerle İlgili İçeriklerin Tarihlere Göre Dağılımı

DEPREM KONUSUNA İLİŞKİN AÇIKLAMA VE BİLGİLENDİRME YAPAN AKTÖRLER	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	TARİH ARALIĞI			
	26.08.2019	27.09.2019	30.09.2020	31.10.2020
	-	-	-	-
	26.09.2019	26.10.2019	30.10.2020	30.11.2020
Cumhurbaşkanı	0	17	1	27
Bakan/bakanlık temsilcisi	5	20	4	79
Milletvekili	4	19	3	24
Vali	1	13	0	40
Belediye başkanı/belediye yetkilisi	6	11	2	54
STK temsilcisi	4	16	0	38
AFAD	8	22	2	42
TOPLAM	28	118	12	304

Tablo 21'de depremle ilgili açıklama yapan aktörlerle ilgili içeriklerin tarihlere göre dağılımı görülmektedir. İstanbul depreminden önce ve sonra açıklamalarına en çok başvuru AFAD olurken İzmir depreminden önce ve sonra açıklamasına yer verilen aktörler arasında Bakan ya da bakanlık temsilcilerinin öne çıktığı görülmektedir.

Tablo 22 Deprem Hasarlarının Atlatılmasına Yönelik Toplumsal İşbirliğine İlişkin İçeriklerin Tarihlere Göre Dağılımı

DEPREM HASARLARININ ATLATILMASINA YÖNELİK TOPLUMSAL İŞ BİRLİĞİNE İLİŞKİN İÇERİKLER	İSTANBUL DEPREMİ		İZMİR DEPREMİ	
	TARİH ARALIĞI			
	26.08.2019	27.09.2019	30.09.2020	31.10.2020
	-	-	-	-
	26.09.2019	26.10.2019	30.10.2020	30.11.2020
Özel sektör kuruluşlarının yardım faaliyetleri	0	0	0	24
Kamu kurumlarının destek faaliyetlerine ilişkin içerikler	0	2	1	63
Bireysel yardım ve destek faaliyetlerine ilişkin içerikler	0	0	0	33
TOPLAM	0	2	1	120

Deprem hasarlarının atlatılmasına yönelik toplumsal iş birliğine ilişkin içeriklerin tarihlere göre dağılımı Tablo 22’de ele alınmıştır. Veriler İstanbul depreminde bu kategori altındaki içerikleri oldukça düşük olduğunu göstermektedir. İzmir depremi sonrasında ise yaşanan hasarlarla bağlantılı olarak kamu kurumlarının, bireylerin ve özel sektör kuruluşlarının destek ve yardım faaliyetlerine ilişkin içeriklerin sayıca artışı dikkat çekmektedir.

SONUÇ

Dijitalleşme süreciyle yeni medyanın bir bilgi kaynağı olarak önemli bir konum elde ettiği bugünün koşullarında, değişen dünyadaki iletişim pratikleri içinde basılı gazetelerin önemi günden güne azalıyor görünse de geleneksel medya Türkiye genelinde hâlen kitle iletişiminde büyük pay sahibi olmaya devam etmektedir. Medya, olay ve gelişmeleri, görüş ve değişimleri haberleştirme görevlerinin ötesinde, bunların algılanışını da etkileyen, hedef kitlelerin atfedeceği önem ve önceliği de belirleyen bir iletişim aracıdır. Bu bağlamda insanların riskleri algılayışı, bunlara atfedecekleri önem ve önceliğin belirlenmesi ve hatta riske yönelik tutumlarının şekillenmesinde medyanın kritik bir rol üstlendiğini, bunun kurumsal, işlev, misyon ve sorumluluğunun bir gereği olduğunu önemle belirtmek gerekmektedir.

Kitle iletişiminde, risk ile ilgili bilgilerin kitlelere doğru, etkili ve süreklilik arz edecek şekilde ulaştırılmasını sağlamak, kitlesel yayın ve yayım yapan iletişim araçlarının, bugün tüm zamanlardan çok daha fazla görev ve sorumluluk alanındadır. Bu kitlelere seslenmeye yönelik üretim ve servis işine soyunmuş tüm iletişim araçlarının bir tercih alanı değil, faaliyetlerinin bir gereğidir. Bu bağlamda medya, bu çalışmanın konusu olan deprem ile ilgili yalnızca meydana gelen felaketle ilgili bilgi vermekle değil, depreme yönelik öngörülerini, risklere ilişkin analizleri ve olası zararları azaltmaya yönelik de bilgilendirici

ve davranış geliştirmeye yönelik iletişimi sağlamak gibi bir işlev ve sorumlulukla da yükümlüdür. Zira risk iletişiminde temel amaç, risk altındaki kişilerin mikro düzeyde kendilerini ve makro düzeyde başkalarını korumak için ilgili risklerin farkındalığı ile hareket ederek bilinçli kararlar almasını sağlamaktır. Medyanın depremi haberleştirme pratikleri, depremin bir risk olarak ele alınıp bireysel ve toplumsal olarak zararları en aza indirmeye yönelik hazırlığı sağlayabilmektedir. Dolayısıyla, medyanın depreme bir haber konusu olarak ilgisi, yalnızca afetin yaşanması ile değil, o afete ilişkin riskin iletişimini yapmaya dönük olmalıdır. Depremler Türkiye'nin göz ardı edilemeyecek bir büyük gerçeği ve en önemli risk kategorilerinden biridir. Toplumun, böylesi bir riske ilişkin olarak farkındalık içine girip bilinçlenmesi amacı, riske yönelik çalışmalarda en üst sıralarda yer almaktadır.

Bu çalışmada geleneksel medyanın temel temsilcilerinden olan gazetelerin risk iletişimindeki rolü deprem riski odağında ele alınmıştır. Çalışma kapsamında depremin ülke gündeminde yer almadığı zaman dilimi ile afetin meydana gelmesiyle birlikte gündemde önemli yer kapladığı dönemler arasında kıyaslamalı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, medya depremi, yaşanan bir depremden sonra habere değer olarak görüp önceliğine almaktadır. Bu durum ise gazetelerin deprem riskine yönelik iletişimde konuya dair daha duyarlı bir yaklaşım benimsemeleri gerekliliğini gündeme getirmektedir.

Gazete haberlerinde riskin azaltılması ya da engellenmesi konusunda sorumluluk atfedilen kişi ve kurumların başında kamu kurumları ile toplum yer almaktadır. Meydana gelmeden önce ilk sayfalarında öncelikli olarak yer almayan bir haber konusunun, ancak yıkıcı bir afet yaşandıktan sonra ilk sayfaya girebilmesi, medyanın yukarıda yer verilen görev, sorumluluk ve işlevleri açısından oldukça düşündürücü düzeyde olup, eleştirel olarak ele alınmayı gerektirmektedir. Deprem sonrası hasarların atlatılmasına yönelik üretilen haberlerde, örneğin İzmir depremi özelinde kamu kuruluşlarının yardım ve destek faaliyetlerinin fazlalığı, konunun ekonomi-politik ve sosyo-politik olarak da derinlikli olarak analiz edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Risk yönetimi ve iletişimine ilişkin içerik analizinden elde edilen bulgular, risk içeriklerin İstanbul ve İzmir depremlerinin gerçekleştiği tarihten itibaren haberlerde daha çok yer aldığını ortaya koymaktadır ancak görüleceği üzere bunlar afetin sonrasına ilişkindir, öncesine, diğer deyişle hasarları azaltmaya yönelik, eş deyişle risklere ilişkin değildir. Bulgular, gazetelerin daha çok deprem gerçekleşmeden önce

yapılması gerekenleri kapsayan risk yönetimi ile ilgili haberlere deprem sonrası daha çok ilgi gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Geleneksel medyanın risk iletişimindeki rolünü farklı risk kategorileri ve farklı iletişim araçları bağlamında derinlikli sorgulayan araştırmalara daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırmadan elde edilen bulguların, gazetelerin depreme yönelik risk iletişimi odaklı bir bakış açısı kazanmaları yönünde teşvik edici olması umut edilmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Risk communication as an interactive and trust-based exchange of information and opinions between individuals, groups and institutions (Sandman, 2012) involves communicating scientific and technical assessments from experts to various segments of society with accuracy and minimal content loss (Beder and Shortland, 1992). The risk communication process includes both individual and social actors such as scientists, news media, cultural groups, risk management institutions, activist organizations and opinion leaders who transmit risk assessments (Kasperson et al., 1988). Because modern humans need mass media to get information and news, mass media play a leading role in risk communication (Li et al., 2015). At this point, the media can be considered as an integral part of risk and disaster management. Due to media's social responsibility, media is a natural part of the social and political processes it covers (Lichtenberg, and MacLean, 1991). Mass media play an important role in shaping citizens' knowledge of natural disasters and perceptions of risk (Hiroi et al., 1985; Wilkins, 1986; Sood et al., 1987). Reporting practices carried out before and after earthquakes are considered among the most important actors that create and shape the social perception of earthquake risk. Social scientists were interested in the social function of media during disasters, and in this context, in current studies they first focused on the surveillance function of the media (Lee, 2005). Using this approach, studies are primarily focused on assessing whether the media provides adequate and accurate information about the risk. Studies using this approach examined which aspects stand out when defining a particular risky topic (Fung et al., 2011). In the ongoing studies, the main role of the news media in the formation and judgment of public risk perception was investigated based on the fact that the news media is the primary source for public risk information (Coleman, 1993). The fact that the news media is among the main sources of reference for risk information requires an investigation of the position of the

media as a means of risk communication. As Peters (1994) points out, mass media are channels that distribute information from social actors to the public. Journalists may select, edit and interpret this information; most of the information published in the media comes from powerful social actors. In addition, mass media is also an indirect and public communication channel between social actors.

According to Boholm, who covered journalism and risk relationality in the context of news framing (2009, p. 1597), "*Framing is to select some aspects of a perceived reality and make them more prominent in a communicative text to promote a specific definition of problem, causality interpretation, moral evaluation and/or transactional advice.*" Li and his colleagues (2015) note that news consumers rely on news frames to interpret and respond to social problems. News often focuses on individual events and tends to be similar, even though they are broadcasted on different media channels (Wilkins and Patterson, 1987: 81). Reports, immediately after the earthquake, highlight the most devastating consequences of the earthquake (Cowan et al., 2002); however, this understanding of reporting contributes little to the earthquake preparedness and risk management process.

Risk communication activities carried out through the media for earthquakes, which are always one of the risk factors that always remain current due to Turkey's geographical location and physical history, are also critical at this point, so the fact that the news media is among the main sources of reference for risk information requires an investigation of the position of the media as a means of risk communication.

Based on this perspective , content analysis was applied to the news about the Istanbul and Izmir earthquakes based on the sample of *Sabah*, *Hürriyet*, *Sözcü*, *Posta*, *Milliyet* and *Türkiye* newspapers, which are the most important representatives of traditional media. Within the scope of the study, a qualitative research was carried out between the time period when the earthquake was not on the country's agenda and the periods when the disaster occurred and took an important place on the agenda. Accordingly, all the numbers of the newspapers included in the sampling published between 26.08.2019 and 26.10.2019 were examined for the Istanbul earthquake and all the issues published between 30.09.2020 and 30.11.2020 were examined for the Izmir earthquake. It was aimed to analyze how the printed publications perceived the earthquake by comparing the contents of the earthquake and agenda periods. For this purpose, the questions of the research are as follows:

- Do newspapers include -and to what extend- content on earthquake risk before an earthquake occurs?
- Do newspapers treat earthquakes in the context of risk communication and produce content to ensure preparedness for this earthquake risk?
- What are the reporting practices of newspapers regarding earthquakes?
- Do the reporting practices of newspapers regarding earthquakes differ according to the time periods before and after the earthquakes?

According to the research findings, the media prioritizes the earthquake as a news topic after the occurrence. This situation raises the need for newspapers to adopt a more sensitive approach to the issue for earthquake risk. Community and public institutions are the main actors to which responsibility is attributed to reducing or preventing risk in newspaper reports. According to the findings of the study; the breaking point for the newspapers' focus on the earthquake and the increase in the frequency of the content was the day after the earthquake. It is possible to say that the earthquake could find its place on the first page of the newspaper prints following the earthquake day as a news item, and that the media interest in the earthquake was very low before the earthquake and rapidly decreased after the days when the earthquake was a hot agenda. The most frequently used theme in both earthquakes was Information and second one was the Explanation theme. While the third theme was the Warning after Istanbul earthquake but the Dramatization and storytelling after Izmir earthquake can be associated with the loss of life and property damage caused by the Izmir earthquake.

The abundance of aid and support activities of public institutions in the news about the recovery of the post-earthquake damage, for example, in the Izmir earthquake, reveals the necessity of analyzing the issue in depth in terms of economy-political and socio-political. Public institutions and society are at the forefront ones that are attributed responsibility for reducing or preventing risk in newspaper news.

It has been determined that the contents of urban transformation have increased in the news after the earthquakes. It was observed that scientific/statistical information about the earthquake was the most included ones within the scope of the "Expert opinion-Data transfer" category in the periods before and after the Istanbul and Izmir earthquakes. Among the experts whose opinions were given the most in the category was seismologist.

Findings from the content analysis on risk management and communication reveal that risk content has been more prominent in the news after the earthquakes in Istanbul and Izmir, but as it can be seen, these are related to the aftermath of the disaster not to reduce damages, and risks. The findings reveal that the newspapers showed more interest in risk management news after the earthquake, which covers what needs to be done before the earthquake occurs.

More research is needed that questions the role of traditional media in risk communication in the context of different risk categories and different communication tools. It is hoped that the findings obtained from this research will encourage newspapers to gain an earthquake risk communication-oriented perspective.

KAYNAKÇA

- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage publications.
- Beder, S., & Shortland, M. (1992). *Siting a hazardous waste facility: the tangled web of risk communication*. *Public Understanding of Science*, 139-160.
- Boholm, M. (2009). Risk and causality in newspaper reporting. *Risk Analysis*, 29 (11), 1566- 1577.
- Coleman, C.-L. (1993). The Influence of Mass Media and Interpersonal Communication on Societal and Personal Risk Judgments. *Communication Research*, 20 (4) , 611-628.
- Cowan, J., McClure, J., & Wilson, M. (2002). What a difference a year makes: How immediate and anniversary media reports influence judgements about earthquakes. *Asian Journal of Social Psychology*, 5(3), 169–185.
- E. Lundgren, R., & McMakin, A. (2018). *Risk Communication: A Handbook for Communicating Environmental, Safety, and Health Risks, 6th Edition*. Kentucky: Wiley Free Press.
- Erdoğan, İ. (2006). Türkiye’de ulusal ve yerel gazetelerin habercilik anlayışları: Deprem haberlerinin karşılaştırmalı analizi. *Selçuk İletişim*, 4 (3), 51- 64.
- Fatima, S. S. (2020). Understanding the Construction of Journalistic Frames during Crisis Communication. *Huddinge: Master Thesis. Södertörn University, School of Social Sciences*.
- Fung, T., Namkong, T., & Brossard, D. (2011). Media, Social Proximity, and Risk: A Comparative Analysis of Newspaper Coverage of Avian Flu in Hong Kong and in the United States. *Journal of Health Communication*, 16(8), 889-907.
- Hiroi, O., Shunji, M., & Kakuko, M. (1985). A study of mass media reporting in emergencies. *International Journal of Mass Emergencies*, 21–49.
- J. Spittal, M., McClure, J., Siegert, R., & Walkey, F. (2005). Optimistic bias in relation to preparedness for earthquakes. *The Australasian Journal of Disaster*, 01-08.

- Kasperson, R. v. (1988). *The social amplification of risk: A conceptual framework. Risk Analysis* 8(2). 177–187.
- Koç, H. (2013). TÜRK BASINININ DOĞAL AFETLERE İLİŞKİN BAKIŞ AÇISINI Belirlemeye Yönelik bir inceleme. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 121-137.
- Kolukıncı, S., & Tuna, M. (2009). Türk medyasında deprem algısı: Marmara depremi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 286- 298.
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis An Introduction to Its Methodology*. California: Sage Publications.
- Lee, A. (2005). Between global and local: The globalization of online news coverage on the trans-regional crisis of SARS. *Asian Journal of Communication*, 15, 255-273.
- Li, Z., Garrison, B., Ullmann, S., Kirkpatrick, B., Fleming, L., & Porter, H. (2015). *Risk in daily newspaper coverage of red tide blooms in Southwest Florida*. *Appl Environ Educ Commun*, 167-177.
- Lichtenberg, J., & MacLean, D. (1991). *The role of the media in risk communication. Communicating Risks to the Public. doi:10.1007/978-94-009-1952-5_9*, 157–173.
- O'Hair, D. (2018). *Risk and Health Communication in an Evolving Media Environment*. New York: Routledge.
- Perko, T. (2012). The role of mass media and journalism in risk communication. *Journal of Mass Media & Journalism*, 2 (2), 10.4172/2165-7912.1000e110.
- Peters, H. P. (1994). Mass media as an information channel and public arena. *RISK: Health, Safety & Environment*, 5 (3), 241- 250.
- Sandman, P. (2012). *Responding to Community Outrage: Strategies for Effective Risk Communication*. Fairfax: AIHA Press.
- Tekeli Yeşil, S., Marcel, T., & Kara, M. (2018). The role of the print media in earthquake risk communication: information available between 1996 and 2014 in Turkish newspapers. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, doi:10.1016/j.ijdrr.2018.10.014.
- Toker, H. (2016). *Doğal Afetler, İletişim ve Medya. Z. T. Karaman, & A. Altay içinde, Bütünleşik Afet Yönetimi (s. 249- 277)*. İzmir: İlkem.
- Turancı, E. (2010). Risk İletişiminde Kitle İletişim Araçlarının kullanımı ve risk içerikli mesajların oluşturulması sürecine yönelik bir değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 87-104.
- Turner, R., & J. Paz, D. (1986). *Waiting for Disaster: Earthquake Watch in California*. Los Angeles: University of California Press.
- Wilkins, L., & Patterson, P. (1987). Risk analysis and the construction of news. *Journal of Communication*. 37, 80–92.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2019). Afet İçerikli Haberlerin Afetlere Karşı Toplumsal Kapasite Geliştirmeye Etkisi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5 (2), 257-271.
- Yoonhyeung, C. Y.-H. (2008). *A content analysis of the newspaper coverage of the three major hurricanes in 2005*. *Public Relations Review*, 34, 294–296.

ALİ MURAT VURAL, HATUN BOZTEPE TAŞKIRAN, SÜLEYMAN TÜRKÖĞLU, MEHMET SARI, TAYLAN MARAL, RECEP KUTLUAY KESKİN,
EMRE KOPARAN, BETÜL YÜNCÜOĞLU, MEHMET GÜLNAR, MAHMUT ENES AĞCA, HÜLYA ŞAHİN, TÜRKAY ÜNLÜ

Yüksel, E. (1999). Türk basınının deprem felaketi karşısındaki tutumu: Kobe ve Dinar depremleri üzerine bir sunum analizi çalışması. *Kurgu Dergisi*, 16, , 175- 184.